

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2022, 22(1), 191-208. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022..-884168>

Mülteci Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutumlarının Okula Yabancılaşma Üzerindeki Etkisinde Derste Yapılan Etkinliklerin Aracılık Rolü

The Mediating Role of Course Activities in The Effect of Refugee Students' Attitudes Towards Sciences Course on School Alienation

Edip Örucü¹, Pınar Kurt², İtir Hasırcı³

Geliş Tarihi (Received): 21.02.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 08.02.2022

Yayın Tarihi (Published): 23.03.2022

Öz: Bu araştırmanın amacı, Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumların aracılık etkisini tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Ankara'da bulunan 7 farklı okulda öğrenim gören 1370 Suriyeli mülteci öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu okullarda öğrenim gören 347 Suriyeli mülteci ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler anket uygulaması aracılığı ile elde edilmiştir. Anketten elde edilen verilere frekans analizi, güvenilirlik analizi, normallik testi, çoklu korelasyon analizi ve aracı değişkenle hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının, okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde, fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumlarının kısmi aracılık etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırma konusu ile ilgili daha önce herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığından yapılan bu araştırmanın literatüre ve diğer uygulayıcılara önemli katkılar sağlayacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum, Derste Etkinliklere Yönelik Tutum, Okula Yabancılaşma, Öğrenci.

&

Abstract: This study aims to determine the mediating effects of Syrian refugee students' attitudes towards the science course on alienation from school and their attitudes towards science course activities. The sample consists of 347 Syrian refugee students attending 7 different schools in Ankara province. The data were obtained through the survey method. Frequency analysis, reliability analysis, normality test, correlation analysis, factor analysis, and hierarchical regression analysis were conducted. The results showed that students' attitudes towards the science course had a partially mediating effect on school alienation and towards the activities in the science course. It is hoped that this study will make significant contributions to the literature and other practitioners since there has been no previous study on the issue.

Keywords: Refugee, Attitudes Towards The Science Course, Attitudes Towards Science Activities, School Alienation, Student.

Atıf/Cite as: Örucü, E., & Kurt, P., & Hasırcı, I. (2022). Mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde derste yapılan etkinliklerin aracılık rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 191-208. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022..-884168>

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2015 – Bolu

¹ Prof. Dr., Edip Örucü, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, eorucu@bandirma.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3301-7496

² Öğr. Gör., Pınar Kurt, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, pkurt@bandirma.edu.tr, Orcid: 0000-0001-6870-4248

³ İşletme Doktora Öğrencisi, İtir Hasırcı, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi SBE, itir8686@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5449-2640

1. GİRİŞ

Mülteci öğrenciler için okula yabancılaşma davranışına yatkınlık, ev sahibi ülke öğrencilerine göre daha fazladır. Eğitim kalitesi açısından öğrencilerin okula yabancılaşmasını azaltıcı çabalara ihtiyaç duyulmaktadır (Kılıç, 2019). Bu çalışmanın amacı, mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde derste yapılan etkinliklerin aracılık rolünü tespit etmektir. Literatürde çalışma konusu ile ilgili daha önceden yapılan yeterince araştırmaya rastlanılmaması bu çalışmanın temel gerekçesini oluşturmaktadır. Göç sorununun derinleşerek varlığını koruması ve bu sorundan en ciddi etkilenen kesimin çocuklar olması çalışmanın önemini teşkil etmektedir. Geçmişten günümüze, insanlar sefalet, yoksulluk, hava şartları, savaşlar, siyasi sebepler, doğal felaketler gibi birçok nedenlerden dolayı buldukları coğrafyadan göç etmek zorunda kalmışlardır (Bayrakçı, 2020; Kâhya, 2020). Çakır'a (2011) göre göç kavramı, "kişilerin veya grupların demografik, coğrafik, ekonomik veya politik nedenlerden ötürü zaman ve mekân değişimi yapması ile eyleme dönüşen ve eylemin sona ermesi ile etkileri devam eden süreçlerdir." Göç kavramının tanımında da ifade edildiği gibi göçün nedenlerinden biri savaşlardır.

Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlar 2011 yılında Suriye'ye de sıçramış ve iç savaştan dolayı Suriyeliler, başta Türkiye olmak üzere diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır (Soylu vd., 2020). Savaş nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyelilerin göçleri, Türkiye tarafından başlangıçta geçici bir durum olarak görüldüğünden öncelik olarak beslenme, barınma ve korunma olarak tedbirler alınmaya çalışılmış ancak uzun vadeli planlamalar yapılmamıştır. Bu sürecin uzamasıyla birlikte ortaya çıkan ve temel olarak dikkat edilmesi gereken ihtiyaç ise eğitimidir (Altun, 2020a). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020) verilerine göre 2011 yılından günümüze değin Türkiye'ye 3.639.572 Suriyeli sığınmıştır. Bunların yarısını (1.748.540) 0-18 çocuk yaş grubunda olan bireyler oluşturmaktadır. Eğitim çağında olan bu yaş grubu, göç ettikleri ülkelerde fiziksel, sosyal ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Altun, 2020b). Mülteci çocuklar kendi tercihleri ile savaş ve benzeri nedenlerden dolayı mülteci olmayı seçmemiş ve kendi istekleri dışında hayat şartları altında yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Sonuçta çocuklar, hem sosyal faaliyetlerden hem de eğitimden mahrum kalma ihtimali ile karşı karşıya kalmışlardır.

Her çocuğun nitelikli eğitim alma hakkı olduğu gibi mülteci çocukların da iyi bir eğitim görme hakkı vardır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2013 yılından itibaren Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorununa çözüm getirmeyi amaçlayarak bazı düzenlemeler yapmıştır. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü; "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemi'ne Entegrasyonu Projesi" ile 9-15 yaş aralığındaki başta geçici koruma altında olan Suriyeli öğrenciler olmak üzere tüm yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitimine erişimini sağlamak için 8 stratejik politika belirlemiş ve bu proje AB tarafından doğrudan hibelenmiştir. Bu proje kapsamında mülteci öğrencilere Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler derslerini öğretim programlarına almış ve eğitim alamayan yabancı uyruklu öğrencilerin okula ve okul ortamına uyum sağlamaları için ilk başta 4200 öğretmen görevlendirme yapılmıştır (Delen & Ercoşkun, 2019). Bununla birlikte 2016-2017 Eğitim - Öğretim yılı itibarıyla "Kapsayıcı Eğitim" modeli esas alınmış ve Suriyeli mülteci öğrencilere Türkçe öğretmenin yanında, ayrımcılığı önlemek ve öğrencilerin farklılıklarını dikkate alarak nitelikli bir eğitim vermek hedeflenmiştir (Özcan, 2018).

Mülteci çocukların büyük çoğunluğu, sığınmış oldukları ülkelerin eğitim altyapılarının ve kaynaklarının yetersizliği, okul materyalleri ve öğretmen eksiklikleri, anadilde eğitim sağlanamama, ekonomik güçlüklerden kaynaklı temel eğitime ve eğitimin sonraki kademelerine ulaşamama gibi problemlerle karşılaşmışlardır (Gibbs, 2014). Mülteci öğrencilerin topluma kazandırılmasındaki en önemli etken eğitim olduğundan, günümüzde eğitim anlayışı öğrencinin bilgi seviyesinin ölçülmesinden ziyade, bilginin birey için anlamlı ve günlük hayatta kullanılabilir hâle getirilmesi düşüncesine dayanmaktadır (MEB,

2018). Bu doğrultuda, fen bilimleri dersi ve fen bilimleri dersinde yapılan etkinlikler mülteci öğrenciler için de büyük önem taşımaktadır (Coştu vd., 2007). Fen bilimleri, öğrencilerin doğada meydana gelen olayları gözlemleyerek hem buldukları ortamı, hem de dünyayı tanımalarında büyük etkisi olan ve gözlemlerin dikkate alınması sonucu ortaya çıkan bilgiler olarak ifade edilmektedir.

Fen bilimleri genel bir tanımıyla, fiziksel, kimyasal ve biyolojik olayları araştırmaya, tanımaya ve açıklamaya çalışmaktadır (Karamustafaoglu, 2010). Fen bilimlerini, gözlenen doğayı ve doğa olaylarını sistemli bir şekilde inceleme ve henüz gözlenmemiş olayları kestirme gayretleri olarak tanımlayabiliriz. Doğadaki her olay fen bilimlerinin bir konusunu oluşturduğu için, fen bilimleri yaşamın önemli bir parçasıdır. Fen bilimleri hem canlı hem de cansız doğa ile ilgilenmekte olup, olgular, kavramlar ve genellemeler, ilkeler, kuramlar ve doğa yasalarından oluşmaktadır. Fen bilimlerinin genel amacı özette doğayı anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır (Şevgin, 2013). Bilim ve teknolojinin çok hızlı geliştiği günümüzde, tüm ülkelerin gerek bilimsel gerek teknolojik ve gerekse ekonomik olarak ilerleyebilmesi, bilgi ve teknoloji üretebilen, bilimi anlayan ve yaşam boyu öğrenme arzusuna sahip birey yetiştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle ülkelerin politik hedefleri arasında sürekli olarak, fen bilimleri eğitiminin kalitesini artırma çabası bulunmaktadır. Bilimde önde olan devletlerin, gücü elinde bulundurduğu da bilinen bir gerçektir. Okula yabancılaşma olgusu, öğrencilerin derse karşı tutumlarıyla ilişkili olarak ele alınmalıdır. Mülteci öğrencilerin okula yabancılaşma davranışını azaltabilmek açısından, derste yapılan etkinliklere karşı olumlu tutumu ve fen bilimleri dersine karşı olumlu tutumlarını geliştirebilmek önem kazanmaktadır (Karamustafaoglu, 2010).

Mülteci öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen pek çok faktör mevcuttur. Bunların en önemlilerinden biri okula ve derse karşı olan tutumlarıdır. Fen bilimleri dersini sevme düzeyi ise bu derse olan tutum olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin fen bilimleri dersi ile ilgili hissetmiş oldukları olumlu veya olumsuz duygular derse yönelik tutumunu oluştururken, fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere karşı olan olumlu veya olumsuz duygular da derste yapılan etkilere yönelik tutum olarak ifade edilmektedir (Glick, 1970). Fen bilimleri dersine yönelik tutumların düzeyi, fen eğitimi, akademik başarı isteği, sınıfın genel yapısı, derse yönelik kaygı ve korku, ailenin özellikleri, yaş, arkadaş, eğitimin alt yapısı, öğretmen ve benzer pek çok nedenlerle şekillenmektedir (Yaşar & Anagün, 2008). Fen bilimleri dersine ve fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumları ele alan araştırmalar incelediğinde, kırsal ve kentsel kesimlerdeki öğrencilerin fen bilimleri dersine tutumlarının farklı olduğu ifade edilmektedir (Astalini, 2020). Öğrencilerin okula ve sınıfa yönelik tutumları ile fen bilimleri dersi ve ders kapsamında yapılan etkinliklere yönelik tutumlarının öğrencilerin başarısını etkilediği görülmüştür. Ayrıca, öğretmenler, öğrenme ortamı, benlik kavramı, akranlar ve ebeveynlerin de etkili unsurlar arasında yer aldığı belirtilebilir (Glick, 1970).

Mülteci öğrencilerin öğrenim sürecinde fen bilimleri dersine yönelik ve derste yapılan etkinliklere karşı geliştirecekleri olumlu ya da olumsuz düşünceleri, derse olan tutumlarını etkileyecektir. Öğrencilerin, fen bilimleri dersini ilk kez görmeye başladıkları dönemde derse karşı olumsuz duygu geliştirmeleri eksik ve yanlış öğrenmelere neden olacaktır. Dolayısıyla derse karşı olumsuz tutum derinleşecektir. Ters durumda dersi sevecekleri gibi derse olan tutumları da olumlu olacaktır. Öğrencilerin fen bilimleri dersine karşı olumlu tutumları, fen bilimleri dersindeki konuları, aktiviteleri daha kolay öğrenmelerini sağlayacaktır (Harty vd., 1985). Bu nedenle, öğrencilerin öğrenim süreci boyunca derse ve derste yapılan etkinliklere yönelik tutumlarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

Eğitim sisteminin amaçlarını yerine getirebilmesinde öğrencilerin okula yabancılaşması da önemli bir sorun olarak gözükmektedir. Okula yabancılaşma, okul ortamındaki hayal kırıklıklarından kaynaklanan bireysel duyguların bir yansıması olarak tanımlanmakta olup, bu kavram genel olarak öğrencilerin okula

karşı kayıtsızlığını ifade etmektedir. Literatürde okula yabancılaşma kavramı ile ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Okula yabancılaşma kavramı, öğrencilerin akademik ve sosyal yönden okuldan uzaklaşmasının seviyesi olarak tanımlanabilir (Schulz & Rubel, 2011). Sidorkin (2004) bu kavramı, öğrencilerin bilgiden, öğrenmeden ve öğrenme ile ilgili süreçlerden uzaklaşması ve dolayısıyla bu süreçlerin öğrenciler için anlamsız hale gelmesi, eğitimin sıkıcı, monoton ve zevksiz bir etkinlik haline gelen bir durum olarak ifade etmektedir (Gedik & Cömert, 2018).

Bireylerin yaşantılarında kendini soyutlamaları, geri çekmeleri şeklinde ortaya çıkan yabancılaşma eğitim kurumlarında önemli bir sorun olarak görülmektedir (Jackson & Getzels, 1959). Kendini bulunduğu ortama asla ait hissetmeme, huzursuzluk belirtisi olarak görülen yabancılaşma hissi aidiyet duygusunu kaybeden bir öğrencinin derslerine olan tutumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kılıççı, 2000: ss.12-17). Tutum kavramı ise bir nesneye ilişkin duygu, düşünce ve davranışlardan meydana gelmektedir. Bir tutum genel olarak bireyi tutum nesnesine karşı davranışlarda bulunmaya sevk eder. Okulu sevmek, yaşamı renklendirip, değerli kılar. Öğrencilere işe yaramayan ve zararlı davranışlardan arındırılmış bir çevre sunmak okulun en önemli görevlerindedir. Olumlu okul iklimi öğrencinin derslerine yönelik tutumunu olumlu yönde etkileyerek, okula yabancılaşmalarını azaltacaktır. Öğrencilerin sınıf içi yaşama ilgi ve dikkatle devam sağlayabilmeleri, eğitim ve öğrenme yaşantılarından soyutlanmamalarına bağlıdır.

Sınıf ortamında toplumsal yaşamın anlamlı şekilde devam edebilmesi ve derste yapılan etkinliklerin öğrencilere bir yükten ziyade aktivite haline getirilebilmesi hususunda hem öğretmenlere hem de okul yönetimine önemli görevler düşmektedir (Jackson & Getzels, 1959). Öğrencilerin fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan özgür hissetmelerini sağlamak bu görevlerden yalnızca bir tanesidir. Bu sağlanmadığında öğrenci okuldan uzaklaşarak, yabancılaşır. Okula yabancılaşan öğrenci, devamsızlık yapmaya başlar ve derslerindeki başarısı da düşüşe geçer. Öğrencilerin zekâ ve kabiliyet açısından farklı yeteneklere sahip oldukları göz önünde tutulursa ders esnasında aralarında rekabet ortamı oluşturulduğunda başarısız olan öğrenci kaygı ve güvensizlik haline bürünecek, dolayısıyla hem derse hem de okula yabancılaşma yaşayacaktır (Kılıççı, 2000: ss.12-17). Bu durumda öğretmenlerin eğitimde bilgi kazanmaya önem verirken, bilginin öğrenci için hangi anlama geldiğini pekiştirmeleri gerekmektedir.

Öğrencilerin derslerine ve derste yapılan etkinliklerine yönelik olumsuz tutumları, kendilerini okul ortamında ifade etmelerini engelleyerek yabancılaşma yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca yabancılaşma, öğrencilerin fiziksel ve psikolojik sağlığını önemli ölçüde etkileyen önemli faktörlerden biridir. Bu kavram, öğrencilerin motivasyonunu azaltır, onların okulda psikolojik olarak pasif kalmalarına neden olur. Bu bakımdan okula yabancılaşan öğrenciler özerk olmaktan, sorumluluk almaktan ve dersle ilgili görevlerde bulunmaktan kaçınırlar. Derslerinin dışında meşgul olmayı tercih ederler. Ayrıca, ders süreçlerine katılmakla ilgilenmezler (Akar, 2018). Böyle bir durumda, eğitim sisteminin zararları açısından okula yabancılaşmanın kontrol altına alınması ve sürecin iyi bir şekilde yönetilmesi için gerek okul yöneticilerine gerekse öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Okula yabancılaşan öğrenciler akademik olarak, derse odaklanamamakta, öğrenmeye karşı isteksizlik yaşamakta, dersleri ve ders içeriklerini anlamsız görmektedirler (Şimşek vd., 2015). Öğrencilerin okula yabancılaşmalarında öğretmen görüşlerini belirlemeye dönük çalışmalarda, ders programı yoğunluğu, amaç eksikliği, başarı düşüklüğü ve öğretmen kaynaklı nedenlerin de okula yabancılaşmada etkili olduğu ifade edilmiştir (Ünsal, 2017). Bu bağlamda gerek okul yöneticileri ve gerekse öğretmenler, okula yabancılaşma sorununun kaynaklarını belirleyerek önlemler almalıdırlar (Gedik & Cömert, 2018).

1.1. Araştırmanın amacı

Mülteci öğrenciler için okula yabancılaşma davranışına yatkınlık, ev sahibi ülke öğrencilerine göre daha fazladır. Eğitim kalitesi açısından öğrencilerin okula yabancılaşmasını azaltıcı çabalara ihtiyaç duyulmaktadır (Kılıç, 2019). Bu çalışmanın amacı, mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik

tutumlarının okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde derste yapılan etkinliklerin aracılık rolünü tespit etmektedir.

1.2. Araştırmanın önemi

Literatürde çalışma konusu ile ilgili daha önceden yapılan yeterince araştırmaya rastlanılmaması bu çalışmanın temel gerekçesini oluşturmaktadır. Göç sorununun derinleşerek varlığını koruması ve bu sorundan en ciddi etkilenen kesimin çocuklar olması çalışmanın önemini teşkil etmektedir.

1.3. Literatür Taraması

Araştırma kapsamında yerli ve yabancı literatür incelendiğinde değişkenlerin bir arada olduğu çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple aşağıda değişkenlerin literatürde en çok ilişkilendirildiği kavramları içeren çalışmalara örnekler verilmiş olup, bu çalışmaların ve sosyal değişim kuramının ışığında hipotezler geliştirilmiştir. Sosyal değişim kuramı, sosyal yapı içindeki aktörlerin birtakım beklentilerle ilişkilerini kurması ve devam ettirmesini ifade etmektedir. Karşılıklı etkileşimi esas alır (Kulualp & Sarı, 2019: ss.57). Leung (2008) çalışmasında basit araç ve gereçlerle yapılan fen deneylerinin öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarını ve dersi öğrenme durumlarını pozitif yönlü etkilediğini tespit etmiştir (Leung, 2008). Yıldırım ve Kansız (2017) Ankara'da bulunan devlet okullarındaki 1780 öğrenciye yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutum düzeyleri bazı demografik değişkenler açısından ele alınmıştır. Yapılan t testi ve anova analizlerinin sonucuna göre öğrencilerin 10 ile 14 yaş arasında fen bilimleri dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir azalma olduğu, öğretmenin cinsiyeti, evinde bilgisayar bulunması gibi unsurlarla da fen bilimleri dersine yönelik tutumlarında anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir (Yıldırım & Kansız, 2017).

Uyanık (2018) Kastamonu'da bulunan bir devlet okulundaki 128 öğrenciye yapılan çalışmada fen bilimleri dersine yönelik tutumun akademik başarı ve kalıcılığa etkisi ele alınmıştır. Yapılan t testinin sonucuna göre basit araç gereçlerle yapılan deneylerin öğrenmeyi daha kalıcı hale getirdiği, akademik başarıyı ve fen bilimleri dersine yönelik tutumu arttırdığı tespit edilmiştir (Uyanık, 2018). Pala (2016) 13 farklı okuldan seçtiği 444 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin okula yabancılaşma sorunlarını okul türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet açısından ele almıştır. Yapılan analizlerin sonucuna bakıldığında akademik başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin okula yabancılaşma seviyelerinin fazla olduğunu belirlemiştir (Pala, 2016). Polat (2018) Ankara'da bulunan devlet okullarındaki 884 ortaokul öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin okula yabancılaşma ve okul tükenmişlikleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Yapılan analizlerin sonucuna göre öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin ailelerin gelir düzeylerine göre farklılık göstermediği, sınıf düzeyi arttıkça okula yabancılaşmanın arttığı görülmüştür (Polat, 2018). Söz konusu geçmiş araştırmalar ve sosyal değişim kuramının ışığında aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

"H1: Fen bilimleri dersine yönelik olumlu tutum ile okula yabancılaşma arasındaki ilişkide fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumun aracılık etkisi vardır."

"H1a: Fen bilimleri dersine yönelik olumlu tutum okula yabancılaşmayı negatif yönde etkiler."

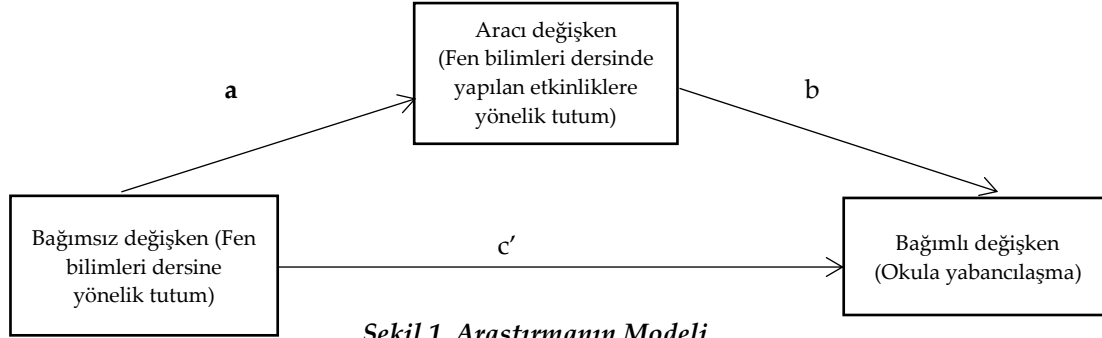
"H1b: Fen bilimleri dersine yönelik olumlu tutum fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumu pozitif yönde etkiler."

"H1c: Fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik olumlu tutum okula yabancılaşmayı negatif yönde etkiler."

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Aracı değişken bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında yer alır ve bu iki değişken arasında bağlantı kurar (Gürbüz & Şahin, 2017: 260). Bu aracılık modeli dört adımdan meydana gelmektedir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

2.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme/Araştırmanın çalışma grubu

Araştırma için Ankara'da bulunan ilköğretim okullarında öğrenim gören Suriyeli mülteci öğrenciler tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini Ankara ilindeki 7 farklı okulda öğrenim gören 1370 Suriyeli mülteci öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini bu okullarda öğrenim gören 347 Suriyeli mülteci orta öğretim öğrencisi oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmanın yapılacağı okullarda anket çalışmasını gerçekleştirmek amacıyla Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi etik kurulundan 2021/1 toplantı nolu ve 15.01.2021 tarihli "Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Veriler anket formu tekniği ile toplanmıştır. Anket formunun birinci ve ikinci bölümlerinde öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumları ve fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Nuhoglu (2008) tarafından geliştirilen "İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Anket formunun üçüncü bölümünde okula yabancılaşma düzeyini ölçmek amacıyla Eryılmaz (2011) tarafından geliştirilen Örgütsel Yabancılaşma Ölçeği'nden uyarlanan okula karşı yabancılaşma davranışı ölçeği kullanılmıştır. Anket formunun son bölümünde ise 7 adet demografik soru bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan anket formu, demografik sorular, tutum ölçeği ile ilgili sorular ve okula yabancılaşma ölçeği ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Anket formu toplam 54 sorudan meydana gelmektedir. Demografik sorular hariç, diğer üç ölçekte çalışanların ifadelerine katılım seviyeleri, 5'li Likert Ölçeği ile belirlenmiştir (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum). Anket formları yüz yüze görüşülerek doldurtulmuştur.

2.4. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:15.01.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:2021/1

3. BULGULAR

3.1. Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Güvenilirlik, ölçüm araçlarının farklı zamanlarda, farklı yerlerde, aynı evren içinden seçilen farklı örnekleme uygulandığında, benzer sonuçlar vermesi olarak tanımlanmaktadır. Aynı ölçüm aracı ile farklı zamanlarda yapılan ölçüm sonuçları arasındaki tutarlılık olarak da adlandırılabilir (Gürbüz & Şahin, 2017). Araştırmada, 8 ifadeden oluşan fen bilimleri dersine yönelik tutum ölçeği, 9 sorudan oluşan fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum ölçeği ve 17 sorudan oluşan okula yabancılaşma ölçeği kullanılmış olmakla birlikte soru listelerinin iç tutarlılığı ve güvenilirliğini ölçmek için Alfa (Alpha) katsayısı değerlerine bakılmış olup Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Güvenilirlik Analizi Değerleri

	Cronbach's Alfa	Örneklem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma
Fen Bilimleri Dersine Yönelik Olumlu Tutum	,799	347	3,9769	,52651
Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Olumlu Tutum	,828	347	3,9620	,61041
Okula Yabancılaşma	,844	347	1,7535	,56155

Araştırmada fen bilimleri dersine yönelik tutum ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri 0,799 olarak, fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri 0,828 ve okula yabancılaşma davranışı ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri ise 0,844 olarak belirlenmiştir. Alpha katsayısı 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. Bu değer 1'e yaklaştıkça ölçeğin güvenilirliği artmaktadır. Güvenilirliği ölçmek adına hesaplanan Alpha katsayısı 0,40-0,60 arasında bir değer alıyorsa ölçek düşük güvenilir, 0,60-0,80 arasında bir değer alıyorsa ölçek oldukça güvenilir ve 0,80-1,00 arasında bir değer alıyorsa ölçek yüksek güvenilir şeklinde ifade edilmiştir (Gürbüz & Şahin, 2017). İfadeler doğrultusunda araştırmanın güvenilirlik analizi sonuçları yüksektir.

3.3. Frekans Analizine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan orta öğretim öğrencilerinin demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	171	49.3
	Erkek	176	50.7
Yaş	10-11	95	27.4
	12-13	165	47.6
	14 ve üstü	87	25.1
Kaçınıcı Sınıftasınız	6. Sınıf	95	27.4
	7. Sınıf	147	42.4
	8. Sınıf	105	30.3
Ailenizde (siz dâhil) kaç kişi yaşıyorsunuz	4 kişi	57	16.4
	5 ve üzeri kişi	290	83.6
	Toplam	347	100
Kardeş Sayınız	1-3	117	33.7
	4-6	143	41.2
	7 ve üzeri	87	25.1

Kaç Yıldır Türkiye 'de Yaşıyorsunuz	0-2 yıl	117	33.7
	3-5 yıl	168	48.4
	6-8 yıl	60	17.3
	9 ve üzeri	2	0.6
Ailenizin Aylık Geliri	0-2000 TL	260	74.9
	2001-4000 TL	86	24.8
	4001-6000 TL	1	0.3
	Toplam	347	100

3.4. Normallik Testi

Verilerin normal dağılımı korelasyon ve regresyon analizlerinin uygulanabilmesi için önem arz etmektedir (Gürbüz & Şahin, 2017). Bu amaçla ölçeklerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için normallik testi uygulanmış olup normallik testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	Basıklık (Kurtosis)	Çarpıklık (Skewness)
Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum	,471	-,790
Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Tutum	,408	-,771
Okula Yabancılaşma	,177	,869

Tablo 3'te görüldüğü gibi üç ölçek için basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasındadır. Bu sonuçlar verilerin normal dağıldığını göstermekte olup, daha sonraki aşamalarda korelasyon ve regresyon analizlerinin uygulanabileceğini ifade etmektedir.

3.5. Keşfedici Faktör Analizi Bulguları

Faktör analizinden yapılmadan önce araştırmada dikkate alınan üç değişkenin faktör analizi için uygun olup olmadığını test etmek amacıyla KMO testi uygulanmıştır. Bu testin amacı değişkenlerin oluşturduğu veri yapısının faktör analizi için uygunluğunu test etmektir (Gürbüz & Şahin, 2017).

Tablo 4.

KMO ve Bartlett's Testi

KMO Değeri	,885
Yaklaşık Ki Kare Değeri	4081,969
Serbestlik Derecesi (df)	561
Anlamlılık (Sig.)	,000

KMO değerinin 0,60 ve üstü bir değerde olması örneklemin faktör analizi için yeterli olacağına gösterir. Bartlett's küresellik testi korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak ölçüde yeterli olup olmadığını belirtmektedir. Bu testin neticesi anlamlı olması bir sonraki adımda faktör analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Gürbüz & Şahin, 2017). Tablo 5'teki Yapılan analiz sonucuna göre araştırmada kullanılan ölçeklerin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.

Ölçeklere İlişkin Faktör Analizi Bulguları

MADDE	FBD	FBE	OY
FBD3	,755		
FBD7	,739		
FBD6	,634		
FBD4	,564		
FBD5	,485		
FBD8	,481		
FBE8		,725	
FBE2		,590	
FBE3		,558	
FBE5		,545	
FBE7		,523	
OY13			,740
OY17			,664
OY14			,636
OY16			,588
OY2			,448
Toplam Açıklanan Varyans %			59,825

FBD: Fen bilimleri dersine yönelik tutum **FBE:** Fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum **OY:** Okula yabancılaşma **Not:** 0,40'tan küçük olan faktör yükleri tabloda belirtilmemiştir.

Fen bilimleri dersine yönelik tutum, fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum ve okula yabancılaşma ölçeklerine uygulanan faktör analizi sonucunda, ölçeklerin ifadelerinin üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Üç faktör toplam varyansın %59'unu açıklamaktadır.

3.6. Korelasyon Analizi Bulguları

Araştırmanın gerçekleştirildiği okullarda öğrenim gören Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumları, fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumları ve okula yabancılaşmaları arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile araştırılmıştır.

Tablo 6.

Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler	1	2	3
Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum	1		
Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Tutum	,548**		
Okula Yabancılaşma	-,485**	-,369**	-

N= 347 , p* < 0.05 , ** < 0.01

Yapılan korelasyon analizinin sonucuna göre Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumları ile fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($r(347):0,548, p < 0.05$), fen bilimleri dersinde yönelik tutumları ile okula yabancılaşma arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($r(347): -0,485, p < 0.05$) ve fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum ile okula yabancılaşma arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($r(347): -0,369, p < 0.05$) olduğu görülmüştür. Bu durum, Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik

olumlu duygularının fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere karşı duygularının olumlu yönde etkilendiğini ve okula yabancılaşmayı ise azalttığını göstermektedir.

3.7. Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum ile Okula Yabancılaşma Arasındaki İlişkide Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Tutumun Aracılık Etkisinin Hiyerarşik Regresyon Analizi ile Tespiti

Aracı değişken bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında yer alır ve bu iki değişken arasında bağlantı kurar (Gürbüz & Şahin, 2017). Bu aracılık modeli dört adımdan meydana gelmektedir.

Tablo 7.

1. Adım Regresyon Analizi

R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F	B	Sig.
,485	,235	,233	105,907	-,485	,000

Bağımlı Değişken: Okula Yabancılaşma **Bağımsız Değişken:** Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum

Tablo 7'deki regresyon analizinin sonucu incelendiğinde öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuç olarak; "H1a: Fen bilimleri dersine yönelik tutum okula yabancılaşmayı etkiler." hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 8.

2. Adım Regresyon Analizi

R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F	B	Sig.
,548	,300	,298	147,715	,548	,000

Bağımlı Değişken: Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Tutum **Bağımsız Değişken:** Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum

Tablo 8'deki regresyon analizinin sonucu incelendiğinde öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuç olarak; "H1b: Fen bilimleri dersine yönelik tutum fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumu etkiler." hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 9.

3. Adım Regresyon Analizi

R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F	B	Sig.
,369	,136	,133	54,302	-,369	,000

Bağımlı Değişken: Okula Yabancılaşma **Bağımsız Değişken:** Fen Bilimleri Dersinde Yapılan Etkinliklere Yönelik Tutum

Tablo 9'daki regresyon analizinin sonucu incelendiğinde Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuç olarak; "H1c: Fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum okula yabancılaşmayı etkiler." hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 10.

4. Adım Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	B	t	p	Tol.	VIF
Okula Yabancılaşma	Fen Bil. Ders. Yön. Tut.	-,431	,060	-,404	-7,237	,000	,700	1,428
	Fen Bil. Ders. Yap. Etk. Yön. Tut.	-,136	,051	-,148	-2,647	,008	,700	1,428

F = 57,379

$R^2 = ,250$

Düzeltilmiş $R^2 = ,246$

Tahmini Std. Hata = ,48768

ANOVA (Anlamlılık) = ,000

Tablo 10'daki regresyon analizinin sonucu incelendiğinde modelin tamamı için hesaplanmış p değerinin ($,000$) $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak; "H1: Öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumları ile okula yabancılaşma arasındaki ilişkide fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumun kısmi aracılık etkisi vardır." hipotezi kabul olmuştur.

Aracı etkiden söz edebilmek için aracı değişkenin analize dâhil edilmesiyle, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin azalması ve R^2 değerinde artış olması gerekmektedir. Bu aracılık etkisi de kısmi aracılık olarak isimlendirilmektedir. Tam aracılık olması için ise bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etki şiddetinin 1. aşamada anlamlı 4. aşamada anlamsız olması veya 1. aşamada anlamsız 4. aşamada anlamlı olması gerekmektedir.

Yapılan hiyerarşik regresyon analizinin 1. adımında anlamlı çıkan fen bilimleri dersine yönelik tutum ve okula yabancılaşma ilişkisi, 4.adımda da anlamlı çıkmaktadır. Bu sonuca göre ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik tutumları ile okula yabancılaşma seviyeleri arasındaki ilişkide fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumun kısmi aracılık etkisinin olduğu söylenebilir.

Araştırmanın modelindeki Beta katsayıları incelendiğinde okula yabancılaşma değişkenini açıklamada fen bilimleri dersine yönelik tutumun ($\beta = -,404$ $p < 0,05$) negatif yönlü, fen bilimlerinde yapılan etkinliklere yönelik tutumun ($\beta = -,148$ $p < 0,05$) negatif yönlü ve anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir. Tablo 10'daki R^2 değeri bağımlı değişkendeki değişimlerin (Okula yabancılaşma) ne kadarının bağımsız değişkenler tarafından (fen bilimleri dersine yönelik tutum ve fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutum) açıklandığını gösterir. Bu sebeple okula yabancılaşma değişkenindeki %25'lik değişimin bağımsız değişkenlere bağlı olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın analiz sonuçlarına göre Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarının okula yabancılaşma üzerindeki etkisinde fen bilimleri dersinde yapılan etkinliklere yönelik tutumun kısmi aracılık etkisi olduğu saptanmıştır. Suriyeli mülteci öğrencilerin okula yabancılaşma eğilimlerinin azaltılmasında fen bilimleri dersine yönelik olumlu tutumların etkisi bulunmaktadır. Eğitimin temel konusunu öğrenciler oluşturur. Suriyeli mülteci öğrencilerin fen bilimlerine dersine yönelik tutumlarının iyileştirilmesi amacıyla, derste yapılan etkinliklere önem verilmesinde fayda vardır. Fen bilimleri dersinde yapılan etkinlikler sayesinde Suriyeli mülteci öğrencilerin okula yabancılaşma eğilimindeki azalma daha kolay sağlanacaktır. Fen bilimleri dersine yönelik tutumları olumlu yönde

seyreden Suriyeli mülteci öğrencilerin derste yapılan etkinliklere de ilgileri artacaktır. Okula daha istekli gelmek isteyeceklerdir. Derse ve derste yapılan etkinliklere ilgisi artan öğrencinin okuluna karşı yabancılaşma eğilimi azalacaktır. Bu durum, eğitim örgütlerinin amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Fen bilimleri dersinde öğrencilerin derse olan ilgilerini yükseltici etkinlikleri gerçekleştirmek öğretmenlerin temel görevi olarak sayılır.

Avcı tarafından 2012 yılında yapılan çalışma nitel bir yapıda olmasına karşılık bu çalışmayı destekler nitelikte bir sonuca ulaşmıştır. Avcı (2012) okula yabancılaşmanın olumsuz etkilerinden genç kuşakları olabildiğince uzak tutmanın ilk aşamasının eğitim sisteminin baş emekçileri olan öğretmenlerin yaşam şartlarının iyileştirilmesinden geçtiğini vurgulamaktadır (Avcı, 2012: ss.33-50). Hayat şartları iyi olan bir eğitimi öğrencilerinin derslerine yönelik kabiliyetlerini ve kabiliyetli oldukları derslere yönelik tutumlarını daha iyi tespit edecek, dolayısıyla derslerde bu yeteneklere yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır. Kabiliyeti doğrultusunda eğitim alan öğrencinin yabancılaşma duygusunu yaşamaması olasıdır da düşük olacaktır.

Fen bilimleri dersini sevdirmek açısından öğretmenlerin özel önemi vardır. Ezberden uzak eğitim uygulamalarına yönelmelerinde yarar vardır. Öğrencilerin analitik düşünme yeteneklerini geliştirici ve sorgulayıcı davranmalarını teşvik etmelidirler. İnteraktif ve katılımcı eğitim yöntemleri uygulanmalıdır. Öğrencileri ekip çalışmasına yönlendirmeleri gereklidir. Öğrencilerin yenilikçi ve girişimci yönlerini teşvik etmelidirler. Mülteci öğrencilere gösterecekleri sevginin onların yabancılaşma eğilimlerini azaltacağı unutulmamalıdır. Derste yapılan etkinlikler açısından, laboratuvar imkânları elverdiği ölçüde deney çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Öğrencilere proje geliştirmelerine dönük ödevler verilmelidir. Ders etkinlikleri bireysel olmaktan çok ekip çalışması haline dönüştürülmelidir. Mülteci öğrencilerde yabancılaşma eğilimine yatkınlığın daha fazla olduğu göz önünde bulundurularak, yabancılaşmayı azaltıcı yaklaşımlar geliştirilmelidir.

Makro açıdan bakıldığında ise dünyadaki göçmen ve mülteci sayısındaki artış, sorunun bir diğer önemli kaynağıdır. Bu durumun temel kaynağı dünyadaki gelir dağılımındaki adaletsizliğin hızla artması ve savaşlardır. Unutulmamalıdır ki koşulların en fazla olumsuz etkilediği kesim çocuklardır. Eğitim her çocuk gibi mülteci çocukların da temel haklarından. Az gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere ve gelişmiş ülkelere olan göç durdurulmalıdır. Bunun yolu ise kendi ülkelerinde kalmalarını cazip kılacak politikaları uygulayabilmektir. Bu kapsamda can güvenliğini sağlayıcı, ekonomik düzeylerini geliştirici ve maruz kaldıkları adaletsizlikleri önleyici yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Asıl görev ise dünya nüfusunun % 20 sini oluştururken dünya gelirin %80 ini elinde bulunduran gelişmiş ülkelere düşmektedir. Silahlanmaya ayrılan fonların yüzde birinin bile mülteci çocukların yaşadıkları sorunu rahatlıkla çözebileceği gerçeği akıllardan uzak tutulmamalıdır.

Gelecek araştırmacılar için farklı demografik yapıdaki mülteci öğrencilere dönük verilerle araştırma yapmaları, daha farklı ülkeleri de kapsayacak örneklemeleri de ele almaları önerilebilir. Bu çalışma yalnızca Ankara ilindeki 7 ortaöğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Farklı il veya bölgelerde daha geniş örneklem çerçevesinde tekrarlanabilir. Gelecek araştırmacıların daha geniş evren ve örneklem ile çalışmalarında yarar vardır.

Kaynakça/Reference

- Akar, H. (2018). The relationships between quality of work life, school alienation, burnout, affective commitment and organizational citizenship: A study on teachers, *European Journal of Educational Research*, 7(2), 169-180. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.7.2.169>
- Altun, F. (2020a). *Uluslararası göç ve göçmen ücretleri*. O. Akgül (Ed.), Ücret ve İstihdam Boyutuyla Çalışma Hayatında Dezavantajlı Gruplar içinde (ss.155-173). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Altun, F. (2020b). *Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik sosyal politikalara genel bir bakış*. O. Bayrakçı (Ed.), Göç Bitmeyen Yolculuk Bitmeyen Yorgunluk içinde (235-256. ss.). İstanbul: Kesit Yayınları
- Astalini, A., Kurniawan, D.A., Darmaji, D. & Anggraini, L. (2020). Comparison of students' attitudes in science subjects in urban and rural areas. *Journal of Educational Science and Technology*, 6(2), 126-136. <https://doi.org/10.26858/est.v6i2.12057>
- Avcı, M. (2012). Eğitimde temel bir sorun: yabancılaşma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 23-40. <https://doi.org/10.53487/ataunisobil.958276>
- Bayrakçı, O. (2020). *Prekarya ve Prekarya'nın kaçak göçmen işçilerle ilişkisinin Türkiye bağlamında değerlendirilmesi*. (ss. 195-214). Kesit Yayınları.
- Coştu, B. Ünal, S. ve Ayas, A. (2007). Günlük yaşamdaki olayların fen bilimleri öğretiminde Kullanılması. *Ahi Evran Üniversitesi. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 197-207. <https://doi.org/10.29299/kefad.952565>
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.
- Delen, A. & Ercoşkun, M. (2019). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nitel açıdan incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(223), 299-322. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.781845>.
- Eryılmaz, A. ve Burgaz, B. (2011). Özel ve resmi lise öğretmenlerinin örgütsel yabancılaşma düzeyi. *Eğitim ve Bilim*. 36 (161), 271-286. <https://doi.org/10.15390/EB.2020.8274>.
- Gedik, A. & Cömert, M. (2018). Ortaöğretim öğrencilerinde okula yabancılaşma düzeyleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 475-497. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.980455>
- Gibbs, C. (2014). *Nongovernmental organizations in World Bank supported projects: A review*, The World Bank. Washington D.C: Elsevier. <https://doi.org/10.1596/0-8213-4456-0>
- Glick, O. (1970). Sixth graders' attitudes toward school and interpersonal conditions in the classroom. *The Journal of Experimental Education*, 38(4), 17– 22.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (4. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Harty, H., Beall, D. ve Sharmann, L. (1985). Relationships between elementary school students' science achievement and their attitudes toward science, interest in science, reactive curiosity, and scholastic aptitude. *School Science and Mathematics*, 85(6), 472– 479. <https://doi.org/10.1111/j.1949-8594.1985.tb09650.x>
- Jackson, P.W., & Getzels, J.W. (1959). Psychological health and classroom functioning: A study of dissatisfaction with school among adolescents. *Journal of Educational Psychology*, 50(6), 295– 300.
- Kâhya, Y. (2020). *Göç Teorileri ve Post-Göçmen Kavramı*. (ss. 215-234) İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karamustafaoglu, S. (2010). Evaluating the science activities based on multiple intelligence theory. *Journal of Turkish Science Education*, 7(1), 3-12. <https://doi.org/10.19128/turje.605456>

- Kılıç, T.E. (2019). *Popüler bilim kitaplarının 6. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersi akademik başarılarına, bilgilerinin kalıcılığına ve fenne yönelik tutumlarına etkisi.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıççı, Y. (2000), *6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma, İlköğretimde Rehberlik*, (2.Baskı) (Ed. Y. Kuzgun), Nobel Yayınevi, Ankara.
- Kulualp, H. & Sarı, Ö. (2019). Tüketici davranışına göre müşteri sadakat programı algısının ilişkisel pazarlama kapsamında incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 48-69.
- Leung, C. B. (2008). Preschoolers' acquisition of scientific vocabulary through repeated read-aloud events, retellings, and hands-on science activities. *Reading Psychology*, 29, 65-193.
- MEB (2018) *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi*, Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Telafi Eğitimi Çerçeve Öğretim Programı.
- Nuhoglu, H. (2008). İlköğretim fen ve teknoloji dersine yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim-Online*, 7(3), 627-639. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.342960>.
- Özcan, A. (2018). Çok kültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2021.7.3.01>
- Pala, M. F. (2016). The alienation problem of secondary school students to school life: The example of Silivri district from İstanbul. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Polat, Ş. (2018). Examination of the relationship between school alienation and school burnout among secondary school students. *Journal of Uludağ University Faculty of Education*, 31(1), 257-277.
- Schulz, L.L., & Rubel, D.J. (2011). A phenomenology of alienation in high school: The experiences of five male non-completers. *Professional School Counseling*, 14(5), 286-298. <https://doi.org/10.5330/PSC.n.2011-14.286>
- Sidorkin, A. (2004). In the event of learning: alienation and participative thinking in education. *Educational Theory*, 54(3), 251-262. <https://doi.org/10.1111/j.0013-2004.2004.00018.x>
- Soylu, A., Kaysılı, A. & Sever, M. (2020). Mülteci çocuklar ve okula uyum: öğretmenlerin kültüre duyarlılıkları üzerinden bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 45(201), 313-334. <https://doi.org/10.15390/EB.2020.8274>.
- Şevgin, H. (2013). Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik motivasyonlarının ordinal lojistik regresyon yöntemi ile incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimsek, H., Abuzar, C., Yegin, İ.H., Şimşek, S. & Demir, A. (2015). Okula yabancılaşma ölçeği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 309-322. <https://doi.org/10.29299/kefad.952565>
- Uyanık, G. (2018). Effect of hands on science experiments on academic achievement, attitude towards science course and retention. *OPUS*, 9(16), 600-624.
- Ünsal, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşmaları ve okula yabancılaşmalarına neden olan faktörler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 2147-1037. <https://doi.org/10.29299/kefad.952565>
- Yaşar, Ş. & Anagün, Ş.S. (2008). İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersi tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 223-236. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1052980>
- Yıldırım, F. (2007). İş doyumu ile örgütsel adalet ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 253-278. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002016
- Yıldırım, H. & Kansız, F. (2017). Investigation of secondary school students' attitudes towards science course according to some variables-2. *Turkish Studies*, 12(25), 779-806.

EKLER

Ek-1. Araştırmanın Anket Soruları

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
A. FEN BİLİMLERİ DERSİNE YÖNELİK TUTUM MADDELERİ					
Çevremde gerçekleşen olayları Fen Bilimleri dersinde öğrendiğim bilgileri kullanarak anlamaya çalışmak hoşuma gider.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinden iyi notlar alacağımı düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde teknoloji ile ilgili yeni gelişmeleri okurken sıkılırım.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde ilginç bilgiler öğrenmek bende merak uyandırır.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde geçen saatlerin yararsız ve boşa geçen saatler olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Okulda daha çok Fen Bilimleri dersi yapmak isterdim.	☉	☉	☉	☉	☉
Zorunlu olmasam Fen Bilimleri dersine girmezdim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri ders saatinin gelmesini dört gözle beklerim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersini okuldaki pek çok dersten daha az severim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde başarısız olduğumu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde yeni teknolojik gelişmeler öğrenmek bende heyecan uyandırır.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde öğrendiğim konular dikkatimi çeker.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde yer alan konuları öğrenmekte zorlanırım.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde işlenen konuların günlük hayatta bana yararlı olması hoşuma gider.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersi konularının yeni teknolojik gelişmeler hakkında bilgi vermesi bende merak uyandırır.	☉	☉	☉	☉	☉
B. FEN BİLİMLERİ DERSİNDE YAPILAN ETKİNLİKLERE YÖNELİK TUTUM MADDELERİ					
Fen Bilimleri dersinde sonucunu bilmediğim etkinlikler yapmak hoşuma gider.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri ile ilgili bilmediğim bir konuyu etkinlik yaparak öğrenmek isterim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yapmanın sıkıcı olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yapmayı dört gözle beklerim.	☉	☉	☉	☉	☉

Fen Bilimleri dersinde etkinlik yapmanın konuları anlamak için gerekli olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri ile ilgili yaptığımız etkinlikleri anlamaya çalışmanın zaman kaybı olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yaparken öğrendiğim bilgilerimin geliştiğini hissederim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde konularla ilgili etkinlik yapmanın faydalı olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yapmanın yeni bilgiler öğrenmemde etkili olmadığını düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yaparken geçen saatlerin zaman kaybı olduğunu düşünürüm.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde daha çok etkinlik yapılmasını isterim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde sonucunda ne çıkacağını bildiğim etkinlikler yapılırken sıkılırım.	☉	☉	☉	☉	☉
Yeni bir etkinlikle uğraşırken kendimi rahat hissederim.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde anlayamadığım konuları etkinlik yaparak daha kolay anlarım.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde etkinlik yaparken yanlış sonuçlar bulduğumuzda etkinliklerin tekrar yapılmasından sıkılırım.	☉	☉	☉	☉	☉
C. ÖRGÜTSEL YABANCILAŞMA					
Fen Bilimleri dersinde kendimi geliştiremiyorum yalnızca gereksiz bilgi kazanıyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersi aslında benim yapıma uygun değil.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersindeki ben ile ders dışındaki ben arasında oldukça büyük fark var.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersine kendimden bir şey katamıyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde kendimi önemsiz hissediyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde asıl kimliğimi yitirdiğimi sanıyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Burada saygı görmüyorum, kendimi değersiz hissediyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Fen Bilimleri dersinde kendimi yalnız hissediyorum, arkadaşlık kurabileceğim kimse yok.	☉	☉	☉	☉	☉
Okuldaki insanlarla ilişkilerim çok yüzeysel.	☉	☉	☉	☉	☉
Okuldaki insanlar beni çok sıkıyor.	☉	☉	☉	☉	☉
Okuldaki insanlarla ders dışında ilişki kurmak istemiyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Dinlenme saatlerimi okuldaki insanlardan uzakta geçirmek istiyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
İmkân olsa şu anda okuldan ayrılırdım.	☉	☉	☉	☉	☉
Ders esnasında çoğunlukla buradan kaçıp kurtulmak istiyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Çoğunlukla dersten çıkış saatlerini sabırsızlıkla beklerim.	☉	☉	☉	☉	☉
Başka bir okul bulursam burayı bırakmak istiyorum.	☉	☉	☉	☉	☉
Mecbur olmasam bu dersi yapmam.	☉	☉	☉	☉	☉

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

People have been forced to emigrate from their native lands for various reasons such as poverty, wars, political reasons, and natural disasters (Kâhya, 2020; Bayrakçı, 2020). According to the General Directorate of Immigration Administration (2020), 3,639,572 Syrians have taken refuge in Türkiye since 2011. Half of them (1,748,540) are individuals in the 0-18-year age group. This age group faces physical, social, and psychological problems in their new country (Altun, 2020a).

Science is the systematic study of nature and natural events. Natural sciences are interested in both living and non-living things. The general purpose of science is to try to understand and explain nature in a nutshell (Şevgin, 2013). At a time when science and technology are developing very rapidly, countries aim to educate their citizens as individuals who can produce knowledge and technology, understand science, and have a lifelong desire to learn. For refugee students, school alienation is a common problem that should be addressed in relation to students' attitudes towards courses. To reduce alienation, it is important to develop activities to improve the refugee students' attitudes towards school (Karamustafaoglu, 2010).

There are many factors affecting the academic success of refugee students. One of the most important of these is their attitude towards the school and courses. The attitudes of students in rural and urban areas towards the science course are different (Astalini, 2020). Students' attitudes towards school, science courses, and activities in the course affect their success. This study aims to determine the mediating role of the science course activities on the Syrian refugee students' attitudes. The limited number of studies on the subject constitutes the main reason for this study.

2. METHOD

The sample consisted of 347 Syrian refugee secondary school students attending state secondary schools in Ankara province. Data were collected using the survey method. The "Attitude Scale towards the Elementary Science and Technology Course" (Nuhoğlu, 2008) was used to measure the students' attitudes towards the science course and their attitudes towards the course activities. "The School Alienation Behavior Scale" adapted from the "Organizational Alienation Scale" (Eryılmaz, 2011) was used to measure the level of school alienation. In the last part of the survey form, there were 7 demographic questions. The survey form consisted of 54 questions. Excluding demographic questions, the other three scales used a 5-point Likert scale. The data were collected in January 2021.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The analysis showed that the effect of attitudes of the refugee students towards the science course on school alienation had a mediating effect on their attitudes towards the activities in the science course. To improve the attitudes of the Syrian refugee students towards the science course, activities that will help improve their attitudes towards the course would be important. Syrian refugee students, whose attitudes towards the science courses are positive, will come to school more willingly. In the science course, performing activities that increase the students' interest in the course should be the main priority of teachers.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:15.01.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:2021/1

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, yöntemin belirlenmesi, danışmanlık. (%50)

Yazar 2: Veri analizi, raporlaştırma geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. (%25)

Yazar 3: Veri analizi, raporlaştırma. (%25)

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.